

Samenwerking tusschen Nederland en Neder-
landsch-Indie.

I

Nu tot voldoening van velen zich den laatsten tijd het verschijnsel voordoet, dat verscheidene groepen der nationale Indonesische volksbeweging het standpunt der non-coöperatie hebben verlaten, en weer samenwerking met het gouvernement zoeken, zal het misschien nuttig zijn, het wezen van deze coöperatie en non-coöperatie nader toe te lichten, waartoe hier een poging volgt.

De non-coöperatieve houding van de volksbeweging was een logisch, natuurlijk gevolg van de verhoudingen in Indonesia. Het pas ontwaakte, nationale bewustzijn van de bevolking vormde zich in antithese met de Nederlandsche historie in dit land en met het bestaande Nederlandsche gezag. Het richtte zich dus tegen Nederland en het onvermijdelijk gevolg daarvan was, dat elk nationalisme ook "anti-Nederlandisme" insloot, misschien niet als erkende ideologie, maar toch zeker als geestelijke achtergrond, als algemeene mentaliteit.

Een van de voornaamste oorzaken dezer gezindheid is gelegen in den aard van de koloniale verhouding zelf, van het overheerschte ras tegenover het overheerschende, van de onmondige massa tegenover de geprivilegeerde regeerders, van de minderwaardigheidsgevoelens aan den eenen kant, en de superioriteitswaan aan den andere kant. Men zou deze mentaliteit kunnen noemen: de projectie van het inferioriteitscomplex in de koloniale maatschappij.

De basis van de nationalistische propaganda in de achter ons liggende periode was dus een onredelijk, instinctief, maar bestaand gevoel, een realiteit, en wel de voornaamste realiteit van de nationalistische propaganda. De non-coöperatieve beweging was de zuiverste uitdrukking van het koloniale nationalisme.

Echter bergt de non-coöperatieve gedachte een aantal factoren in zich, waardoor zij, hoewel als taktiek bruikbaar, onaanvaardbaar is als beginsel. Zij vormde een propagandamiddel, een krachtbron voor de nationale beweging, maar geen idealistische bron. De gevoelens waarop de non-coöperatie idee rust, zijn vaak kleingeestig, omsijn-

2. pathiek, bekrompen en hangen in de meeste gevallen nauw samen met de lagere instincten en roerselen van den mensch; een filosofie is er nooit op te bouwen, en zelfs wanneer zij voor een bepaald e periode als traditioneel propagandamiddel wordt aanvaard, bij de verbreiding van het nationale bewustzijn, blijkt zij in de praktijk nog vele bezwaren op te leveren, die wel het sterkst naar voren komen bij de ontwikkeling der vakbeweging, waar zij totaal onbruikbaar is.

De non-coöperatie was de sterkste vorm, waarin het anti-Nederlandsche, in den zin van anti-koloniale nationalisme, zich uitte en als zoodanig was zij ongetwijfeld effectief voor de verbreiding van de nationalistische propaganda, waarbij zij voldeed, zoolang er geen praktische politiek was te voeren: want voor de praktische politiek beteekent zij slechts een groot nadeel.

Over de wijze waarop de Nederlandsche ^{Indische} regeering de actie van de non-coöperatoren bestreed, zij nog het volgende opgemerkt. De non-coöperator stond lijnrecht tegenover het gouvernement, hij hekelde en predikte wantrouwen in het regeeringsbeleid, hij nam er openlijk stelling tegen. Heeft het gouvernement wel ooit beseft, dat deze zelfde heftige noncoöperatoren, juist door hun openlijke aanvallen op dit bewind, blijk gaven van een groot-misschien onbewust-vertrouwen? Zij stelden een zoo hoog vertrouwen in de conventionele moraliteit, in de humaniteit, in het fatsoen van een bewind, dat toch van huis uit democratisch kon worden geacht, dat zij hun scherpste, heftigste bezwaren openlijk uitten. Geheime politie-methoden, daden van terreur, tegen de politieke tegenstanders, hielden zij voor onmogelijk bij de regeering, zoolang hun actie bewust en opzettelijk binnen de grenzen, door de wet gesteld, bleef.

In den grond van hun gedachtengang hadden zij dus een zeer hoogen dunk van het fatsoen en de methoden van de koloniale regeering-evenaïs misschien in haar kracht. Zij stonden volkomen op een basis van moreel vertrouwen, en-waarschijnlijk ook onbewust-in zooverre zelfs op een basis van samenwerking, dat zij met de regeering tal van gemeenschappelijke normen hadden.

Wanneer men hun actie en uitingen nauwkeurig volgde viel dit sterk op. Terwijl zij in hun geschriften de koloniale toestanden zoo scherp mogelijk aanvielen, met hun

3.

beweerd ongelooft in de goede bedoelingen van den overheerscher, met hun ontkennen van de mogelijkheid tot samenwerking om het volk op te heffen tot een volwaardige natie- beschouwd zij toch in werkelijkheid de regeering niet als een vreemd, vijandig element in hun samenleving, maar ongeveer zooals in de democratisch geregeerde landen de linksche partijen tegenover de rechtsche regeering staan, d.w.z. met een aanvaarden van zeer vele gemeenschappelijke normen, met een onbewust aanvaarden van een zelfs groote en belangrijke gemeenschappelijke basis, n.l. het volledige vertrouwen in de humaniteit en de democratische methoden van een regeering, die officieel door hen onbetrouwbaar werd genoemd.

Het is echter duidelijk, dat in wezen deze ruiterlijke, openlijke bestrijdingsmethodes heel wat ongevaarlijker en onschuldiger zijn dan het verzwegen wantrouwen van vele coöperatoren, die slechts in naam samenwerken met het gouvernement, omdat zij in den grond geheel geen vertrouwen hebben in de bewindvoerders en hunne methodes. Zij vinden het veel veiliger, zich niet openlijk bloot te geven en niet officieel in de oppositie te gaan, omdat zij zich niet voldoende beschermd weten tegen allerlei machtsdaden, waartoe zij de regeering in staat achten. Zij taxeeren de humaniteit en het fatsoen van de regeerders zoo laag, dat zij het maar beter vinden, om geen tegenstander te zijn - althans openlijk niet!

In wezen bestaat er dus bij deze coöperatoren heel wat minder moreel vertrouwen en samenwerking dan bij de felste non-coöperatoren, en besefte de regeering - niet dit, dan zou zij daarmee bij haar beleid terdege rekening houden.

Hierboven werd getracht, aan te toonen, dat de non-coöperatie niet als beginsel kan gelden, doch slechts als propaganda tactiek in een periode, waarin geen praktische politiek kan worden gevoerd. De groote fout van vele non-coöperatoren nu is, dat zij de non-coöperatie hebben gepromoveerd tot religie, tot een eerezaak; zoodat zij thans, zelfs wanneer zij officieel coöperatoren worden, dit noodgedwongen doen, in zelfvernederings, in de overtuiging, dat noncoöperatie toch eigenlijk het ware is, doch op het moment helaas niet ^{openlijk} volgehouden, omdat de regeering daartegen zoo meedoogenloos optreedt.

Zij kunnen nog niet inzien, dat de situatie in de wereld thans zoo is veranderd

4. dat de propaganda voor het nationalisme als antithese tot de Nederlandsche regeerders niet meer kan gelden als de voornaamste taak van de Indonesische volksbeweging.

Er is thans een grootere, dankbaarder en directer taak gekomen voor de nationale volksbeweging, waardoor de oude wijze van propagandanaken geheel op den achtergrond moet worden geschoven en de non-coöperatiegedachte moet worden opgeborgen, tijdelijk of voor goed, dat weten wij nu nog niet.

Er gaat een reële basis van samenwerking ontstaan tusschen Nederland en Indonesia. Want de verhoudingen in de wereld vormen niet alleen een bedreiging van het tegenwoordig Nederlandsch-Indie, maar ook voor elk toekomstig zelfstandig Indonesia. En het is duidelijk, dat wij in de toekomstige strijd onze plaats zullen moeten innemen en dat dat ondubbelzinnig in hetzelfde kamp zal moeten zijn als Holland.

Er zijn thans grootere antithesen ontstaan, die de tegengstelling Holland-Indonesia overschaduw en tot onbegrijpelijk, of liever, minder belangrijk maken. Zoodat de voorstanders der Synthese op het oogenblik aan het woord kunnen komen, hetgeen in een volgend opstel nader zal worden uiteengezet.

II.

Zooals in het } voorgaande
verig opstel aangegeven, wordt de SAMENWERKING met de Nederlandsche Regeering door de Indonesische volksbeweging een voor de hand liggende politieke opgave, waarvan de mogelijkheden en de moreele voorwaarden serieus moeten worden onderzocht.

Dat deze samenwerking onvermijdelijk is, hoop ik hier uiteen te zetten en wanneer men dat als vaststaand aanneemt, heeft het geen zin, nog eenige reserve achter te houden. Dan is het het beste voor alle betrokken partijen, om dit feit rondit te erkennen.

Evenmin heeft het nog zin theoretisch te blijven bekvechten over de mogelijkheid van onmiddellijke onafhankelijkheid van Indonesia. In de afgelopen periode mag die strijd theoretische zijn nut hebben gehad, doch thans zijn er reële en praktische vragen, die de aandacht in de eerste plaats opeisen; thans is er politiek werk te doen van grooter belang en met meer mogelijkheden, dan vele aanhangers van de

5. leuze"Indonesia los van Holland nu"ooit hebben kunnen droomen.

Wanneer wij eerlijk de feiten onder oogen zien, moeten wij tot de erkenning komen, dat het onmogelijk is, en nu minder dan ooit, om de onafhankelijkheid van Indonesia te beschouwen als een geabstraheerd vraagstuk tusschen Holland en Indonesia alleen. Het is een vraagstuk dat verwickeld ligt in al de gecompliceerdheid van de wereldproblemen, en vooral in die van den Pacific. Het lot van Nederlandsch-Indie hing en hangt af van het evenwicht van de machten in den Pacific; de politiek van het neutrale Nederland was de opendeurpolitiek. Thans is Indonesia inzet geworden van het spel van machten, dat aan den gang is. Evenwicht is er op het oogenblik niet meer in den Pacific, zomin als in de overige wereld. Het woord evenwicht alleen al werkt op de z.g. dynamische staten als een roode lap op een stier.

Het bestaan van Nederlandsch-Indie en zelfs van Nederland kan men bedreigd achten. En het kernpunt van de hier ontwikkelde gedachtengang is dan: een onafhankelijk Indonesia zou in precies dezelfde positie verkeeren als thans Nederlandsch-Indie, zelfs in een nog moeilijker positie dan Nederland, dat tenminste Engeland nog tot zijn natuurlijke bondgenoot heeft door zijn geografische ligging in Europa. Zonder bondgenooten zou een onafhankelijk Indonesia zich niet kunnen handhaven; het zou weerloos zijn, weerloozer dan Nederland nu.

Indonesia is rijk aan grondstoffen, aan producten en aan menschen, maar militair en politiek volkomen weerloos. Het is dus de voornaamste opgave van Indonesia bondgenooten te vinden. Dat is min of meer altijd zoo geweest, doch thans is het de dringendste en belangrijkste taak, belangrijker dan alle propaganda van de Indonesische volksbeweging voor onafhankelijkheid, en het principieele gebekvecht daarover.

Hierin ligt voor de Indon. volksbeweging de reële, politieke mogelijkheid tot samenwerking met Nederland. Altijd heeft Nederland de rijkdommen van Indonesia nodig gehad, maar er zal nu een tijd komen, dat het ook de Ind. volksbew. nodig heeft, niet uit ideële of ethische overwegingen, maar eenvoudig om zijn eigen bestaan mogelijk te maken. Ook in het verleden heeft Nederland om samenwerking met het Indonesische volk gevraagd, maar uitsluitend onder behoud van al zijn privileges. Het is zeer

6. begrijpelijk, dat Nederland altijd op die samenwerking aandrong. Maar aangezien de voorwaarden daartoe niet bestonden, zeker niet de moreele en psychologische, zooals hierboven uiteengezet, richtte de volksbeweging zich natuurlijkerwijze juist tegen Nederland.

Nu is echter de tijd aangebroken, dat de Indon. volksb. ook uit eigenbelang zal leeren inzien, dat zij Nederland noodig kan hebben, noodig heeft als bondgenoot. Als dit besef baan breekt, dan is de samenwerking ook mogelijk, want dan zullen de beide leden van het bondgenootschap elkaar bewust en vrijwillig noodig hebben.

III.

Omtrent de vormen van die samenwerking nog het volgende. Aangenomen, dat de moreele samenwerking, als boven omschreven, er is, dan gaat het nog slechts om de organisatorische vormen, om de praktische uitvoerbaarheid van eenmaal aanvaarde mogelijkheden. Die vormen echter bestaan reeds. Dat is Nederlandsch-Indië, staatkundig, economisch, sociaal. Nederlandsch-Indië moet dus worden aanvaard als basis voor de samenwerking van het Indon. volk met Nederland. Deze basis dient als uitgangspunt te worden genomen omdat, ronduit gesproken, alle andere vormen alleen theorie zijn, terwijl er hier juist sprake van een directe, praktische politieke taak is.

Het is echter duidelijk, dat juist in het feit, dat deze coöperatie dus binnen het raam van Ned. Indië moet blijven, een groote moeilijkheid bij de uitvoering er van ligt. Ned. Indië zooals het thans bestaat, is immers juist steeds de voornaamste bron geweest van het ontstaan van de antithese Nederlanders-Indonesiers! Juist door dit Ned. Indië waarin de Nederlanders de overheerschers, de elite zijn en de Indonesiers de overheerschten, de vormlooze massa, moest de nationale volksbeweging immers anti-Nederlandsch zijn.

Er zal dus in Ned. Indië eerst nog het een en ander moeten veranderen, voordat er van werkelijke coöperatie sprake zal kunnen zijn. Een soort van moreele omwenteling is er noodig, en wel in de eerste plaats bij de Nederlanders; maar ook moet een verandering van mentaliteit bij de Indonesiers daarbij aansluiten. Zij zullen door wat nuchterder denken, door zoomin mogelijk sentimentaliteit en onredelijkheid bij

7. hun overwegingen, zich vrij moeten maken van hun inferioriteitscomplexen. Aan den eenen kant zullen dus de minachting en de zelfoverschatting van de Nederlanders ten opzichte van de Indonesiers moeten verdwijnen, en bestreden worden in eigen kring, en aan den anderen kant dient het wantrouwen, evenals de haat en de vrees van de Indonesiers voor de Nederlanders ook te verdwijnen.

Men denke nu niet, dat dit geheele programma van praktische, directe politiek nu irreëel wordt door de gestelde voorwaarde van mentaliteitsverandering. Deze mentaliteit is immers reeds aan het veranderen. Al de bovengenoemde schetste beletselen voor werkelijke coöperatie hebben immers reeds niet meer dezelfde beteekenis, die zij een twintigtal, ja zelfs een tiental jaren geleden zouden hebben gehad. De grievend-grove rassenwaan van de Nederlander voor den Indonesier is immers reeds verminderd, evenals het minderwaardigheidsgevoel, de overgevoeligheid van den Indonesier. Door de sterk veranderde levensverhoudingen, economisch, politiek, sociaal, is dit proces van mentaliteitsverandering onbewust, door de historie gedreven, reeds jarenlang bezig zich te voltrekken.

Het woord omwenteling werd hierboven dan ook slechts gebruikt om aan te geven, dat dit proces, wanneer het bewust gebeurt, beter, vlugger en desnoods georganiseerder kan plaatsvinden dan tot nu toe, waardoor des te eerder den graad zal zijn bereikt, waarbij de geestelijke en moreele voorwaarden voor een werkelijke samenwerking zullen zijn vervuld.

Dit houdt o.m. in een voortzetting van de z.g. "ethische politiek" en wel zoodanig dat een zoo groot mogelijk percentage van het Indon. volk-voorloopig noodgedwongen beperkt tot hoofdzakelijk de alfabeta en hun vertegenwoordigers, de intelligentsia, werkelijke mede-verantwoordelijkheid krijgt voor het bestuur van het land door aan dat bestuur deel te nemen en zitting te krijgen in de vertegenwoordigende lichamen, op ongeveer dezelfde voet, waarop dit reeds in de Philippijnen en in India gebeurt, waarbij natuurlijk rekening dient te worden gehouden met de speciale constructie en de mogelijkheden van Ned. Indie.

Op deze wijze zal de democratisering van Indonesia sneller in zijn werk kunnen gaan en dit is de directe voorwaarde. Samenwerking kan alleen mogelijk zijn bij

8: gedeelde verantwoordelijkheid van beide partijen, dus gelijkwaardigheid, niet alleen in moreel, doch evenzeer in politiek opzicht. De oude, zoozeer geliefde leuze: "De Indonesiers zijn politiek onmondig en moeten dus maar niet aan politiek doen," zal dienen te worden opgeborgen.

Was het in de achter ons liggende periode zoo, dat de officieele houding en de uitingen der regeering luidden: Laat de Indon. bevolking maar opbouwen, sociaal en economisch, wij zijn bereid haar daarin te steunen; maar laat zij niet aan politiek doen, dat zou de atmosfeer van samenwerking maar bederven, omdat zij daarin geen maat weet en onmondig is; van nu af aan zou den Indonesiers officieel toegeroepen moeten worden:

"Komaan, wij zullen thans samenwerken, jullie krijgt de medeverantwoordelijkheid, toont dat je die kunt dragen, toont wat je kunt.!"

Sterker nog, datzelfde volk, dat tot nu zooveel mogelijk afzijdig werd gehouden van de politiek. d. w. z. van vragen, het bestuur van het land betreffende, zou nu daarin bewust betrokken moeten worden, zijn politieke belangstelling zou geprikkeld moeten worden.

Er is geen twijfel aan, of dit proces van economische, sociale en politieke bewustwording zal voortgang vinden, ook zonder een dergelijke houding van officieele zijde. In het eene geval zal het echter planmatig, regelmatiger en vlugger kunnen verlopen en onder controle gehouden worden; in het andere geval zal het waarschijnlijk met schokken en verrassingen, door omstandigheden buiten onze controle om opgelegd, gepaard gaan.

Wanneer de Ned. Indische regeering deze feiten erkent, kan zij, zonder een greintje verlies aan prestige, de nationale volksbeweging daadwerkelijk toonen, dat zij politieke toenadering, medewerking zoekt en verwacht. Allerlei vormen heeft zij tot haar beschikking om haar verlangen in die richting tot uiting te brengen, maar het voorname is, dat daden die woorden komen bevestigen en er een duidelijke beteekenis en achtergrond aan geven.

Zoodra deze noodzakelijke voorwaarden voor samenwerking, voor de werkelijke coöpe

9. 9
ratie er zijn, zal dan begonnen moeten worden aan de grootsche taak, die Holland en In-
donesia wacht, n.l., het organiseeren van den afweer van de gevaren, die beiden bedreigen,
en het opbouwen van de toekomst van het Indon.volk, in samenwerking met Nederland.

(Maart 1938).